

MIXER

Piše: Olivera Milosavljević

SLUČAJ PROFESORA BLUMENTALA

Istinita priča o tome kako je malo potrebno - samo ako se umeša čaršija - da zazor od naučne konkurencije preraste u progon „utajivača poreza“, a stvarni naučni autoritet postane „proizvođač dubreta“.

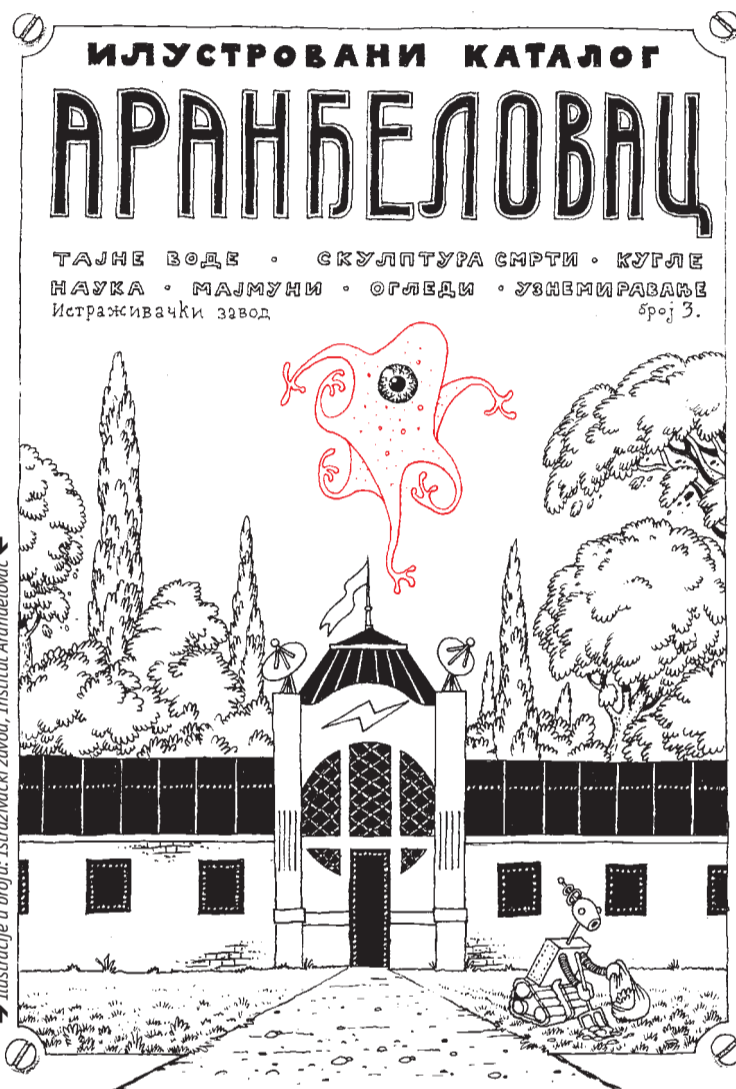
ODLAZAK IZ BERLINA

Ferdinand Blumental je rođen 1870. u Berlinu u jevrejskoj porodici. Bio je profesor na Medicinskom fakultetu (od 1905) i direktor Instituta za proučavanje raka u Berlinu (od 1917).

Neposredno po dolasku Hitlera na vlast u Nemačkoj, među brojnim naučnicima jevrejskog porekla koji su morali da napuste položaje bio je i Ferdinand Blumental. Kada je sredinom 1933. morao sa porodicom i da emigrira, beogradski Medicinski fakultet mu je uputio poziv i ubrzo ga izabrao za svog honorarnog profesora. Prilikom prve posete Beogradu, jula 1933. primili su ga ministar prosvete, rektor Univerziteta i dekan Medicinskog fakulteta.

Oktobra 1933. profesor Blumental se sa porodicom iz Švajcarske doselio u Beograd. U stručnoj javnosti i delu štampe dočekan je kao autoritet svetskog glasa koji se više od 20 godina bavio istraživanjima raka i koji će omogućiti da se i u Beogradu formira institut po ugledu na postojeći u Berlinu. Naglašavano je da neće obavljati privatnu praksu i da će ići kod bolesnika samo u slučajevima kada lekari izričito budu zahtevali da čuju i njegovo mišljenje.

Svečanom pristupnom predavanju profesora Blumentala 9. novembra 1933. prisustvovali su svi profesori i veliki broj studenata Medicinskog fakulteta. U izveštaju o radu za školsku 1934/35, dekan Medicinskog fakulteta je naveo da je Ferdinand Blumental vodio specijalnu ambulantu za bolesti raka na Internoj propedevtičkoj klinici u kojoj je pregledano 132 bolesnika, dat im je savet za lečenje i „besplatno razdeljeni lekovi“. U izveštaju za 1935/36. navodilo se da je u istoj laboratoriji i ambulanti pregledano 207 bolesnika, kao i da su vršena opsežna na-

Ilustracije u broju: Istraživački zavod, Institut Aranbelovac

učna istraživanja. Iste godine u izveštaju Univerzitetske biblioteke, među ostalim privatnim licima koja su joj poklonila knjige, navedeno je i ime profesora Blumentala.

Na međunarodnim kursovima Tomarkinove zadužbine na kojima su kao predavači učestvovali „najpriznatiji naučnici iz svih krajeva sveta“, održanim 1934. u Meranu, 1935. u Briselu i 1936. u Atini, beogradski Medicinski fakultet je predstavljao profesor Blumental. Njegova knjiga *Rezultati eksperimentalnog ispitivanja i lečenja raka* prevedena je na srpski jezik, a u časopisu *Medicinski pregled* objavio je nekoliko naučnih članaka. Zabeležene su i teme predavanja koja je držao na fakultetu 1934-1935. u okviru kurseva za usavršavanje praktičnih lekara.

ŠTAMPA PREMA HITLEROVOM RECEPTU

To su istovremeno bile godine kada je i u jugoslovenskim desničarskim krugovima raslo nepoverenje prema Jevrejima. Upravo u vreme kada se Blumental doselio u Beograd, u Senatu je ministar unutrašnjih dela odgovarao na interpelaciju dr Ivana Majstrovića o dozvoli za useljenje jevrejskim porodicama iz Nemačke. Ministar je naveo da je zbog teških ekonomskih prilika odobrio azil manjem broju nemačkih emigranata jevrejskog porekla, naglašavajući da među njima ima i imućnih ljudi koji će svoj kapital plasirati u zemlji. Senator i vrhovni rabin dr Isak Alkalaj je primetio da se nacionalsocijalistička propaganda nije zaustavila na granicama Jugoslavije, navodeći da i u Beogradu niču listovi u kojima se „po Hitlerovom receptu“ vredeaju Jevreji. Izneo je i konkretne podatke prema kojima je u tom trenutku u Jugoslaviji bilo ukupno 202 useljenika Jevrejina (u Beogradu 91), od kojih je samo njih 93 bilo na teretu jevrejskih institucija dok su ostali bili imućni građani. Zaključivao je da bi Majstrovićeva bojazan bila nerazumljiva i da su u pitanju hiljade izbeglica, jer ni tada oni ne bi mogli poremetiti „homogenost naše nacionalne države“. Interpelant Majstrović je svoj zahtev obrazložio tvrd-

MIXER

Olivera Milosavljević: Slučaj profesora Blumentala

CEMENT

Dragoljub Stanković: Lakoća providnog

ARMATURA

Srđan Nastasijević: Umri muški u Zemunu
Saša Ćirić: Kosovo - kretenski trianagl

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Sympathy for the Amfilohije

BULEVAR ZVEZDA

POPOVIĆ PERIŠIĆ, Nada

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Idemo dalje

njom da je antisemitizam prisutan u svim susednim državama i predviđanjem da ukoliko Jevreji budu prisiljeni i njih da napuste, moraće da „dođu k nama“. Zato je tražio da se spreči uvećavanje „jevrejskog elementa“ jer bi to bilo „štetno“ po državu.

Nepoverenje prema „strancima“ (tj. Jevrejima) šireno je sa stranica desničarskih novina (*Otađzbina, Narodna odbrana...*) koje su izveštavale da oni „čitavim armijama upadaju u našu zemlju“, da dolaze „u gomilama“ kao „ptice grabljivice“ koje će otići sa bogatim plenom, da „invazija stranaca“ vodi „sigurnom uništenju našeg naroda“. Zahtevano je da se prestane sa verovanjem da su strani „stručnjaci“ bogovi i da se zaustavi njihovo „nadiranje“ jer su u pitanju „ljudi vrlo sumnjive prošlosti te su zato i morali napustiti svoju otađzbina“. Gotovo svi ovakvi tekstovi završavali su ogradama od optužbi za antisemitizam sa obrazloženjem da „ne mora neko da bude naročito antisemit“ pa da „digne svoj glas u odbranu države“.

ANTISEMITIZAM BEOGRADSKJE ČARŠIJE

Takva, podeljena atmosfera vladala je u Beogradu kada je 1933. stigao profesor Blumental. Samo dva dana posle objavljivanja prvog afirmativnog teksta o velikom značaju njegovog dolaska za domaću nauku, na istom mestu (*Politika*) je objavljen i drugi, u kome se naglašavalo da već šest godina postoji *Jugoslovensko društvo za izučavanje raka* i da je pre početka rada dr Blumentala potrebno da se zna da on „neće imati da krči ovde potpuno nove puteve“. Nije prošlo ni dve nedelje od njegovog doseljenja, a u stručnom časopisu *Lekar* osvanuo je i prvi napad iz pera dr Mil. Milenkovića, koji je dr Blumentala osporavao u širokom rasponu - od straha da bi on mogao stvarno i da dođe do nekog naučnog otkrića do tvrdnje da je došao kako bi se ovde obogatio. „Oduševljenje“ zbog dolaska Blumentala smatrao je žalostnim a ekonomski i moralno štetnim. „Često čitamo kako se sa velikim oduševljenjem i metanisanjem prima sve što dolazi iz inostranstva. Naročito kako se sa oduševljenjem primaju razni stranci sa egzotičnim imenima. U njima se, bez malo, gledaju mesije koje imaju da preporode naš društveni život i našu rasu. Ličimo na one afričke Crnce, kojima Englezi donose šarene perle od stakla, da bi im u zamenu odneli čitave lagere slonove kosti“. Osuđivao je objavljivanje „psalmospjeva i panegirika“ kojima se širilo uverenje da će ovaj naučnik rešiti „čovečanski problem“ bolesti raka i kao „Jugosloven“ proslaviti „najjužniju slovensku rasu“ i dodavao da su oni koji u to veruju verovatno zavedeni „lepotom njegovog imena, koje je cvećem ukrašeno“ i misle da „kada se čovek zove Blumental onda ima i naročitu taliju da na našem tlu svoj naučni cvećak razvije do džinovskih dimenzija“. Tvrdi da ne želi da precekuje „stvarnu vrednost svoje rase“, tražio je da se ne dozvoli ni njeno potcenjivanje, istovremeno izražavajući sumnju da takve

LEKARSKA KOMORA ZA BEOGRAD JE U SVOM KOMINIKEU SA GODIŠNJE SKUPŠTINE OCENILA DA DEO ŠTAMPE POPULARIŠE „NADRILEKARE“ DODAJUĆI DA SE NE BOJI „NEKE IMAGINARNE KONKURENCIJE“ I STAJUĆI IZA SVOG ČLANA DR JOVANA MIJUŠKOVIĆA (KASNIJE NEDIĆEVOG MINISTRA ZDRAVLJA) KOJI JE ZAPRETIO NOVINARIMA DA LEKARI ZNAJU „SVAČIJE PORODIČNE I NAJINTIMNIJE TAJNE“, I SLUČAJNO ILI NE, PONAHLJAJUĆI DA SE ONI NE BOJE DA ĆE NJIHOVA MESTA „ZAUZETI ŠARLATANI“

visoke atribute „imaju baš oni stranci, koji dolaze u našu sredinu“. Verovao je da se naučni pronalasci uvek vezuju „za čoveka i rasu iz koje on proizlazi, pa ma gde on bio nastanjen“, pa ako i dođe do nekog naučnog otkrića u zemlji to se nikako neće vezivati za „natčovečanske kvalitete naše rase“. Milenković „ni najmanje“ nije verovao u želju takvih „egzotičnih elemenata“ da domaća nauka procveta, ali je „duboko“ verovao da oni dolaze kako bi sebi obezbedili „lepu egzistenciju“. Ograđujući se od Hitlerovih metoda, navodio je da treba poštovati svakog čoveka „ma kojoj rasi“ pripadao, pa treba prihvatiti i „same Jevreje“, ali da im se ne sme dozvoliti da se ovde „kapitališu“. Primećujući da je već prisutan veliki broj onih koji su davno došli i uz pomoć svojih „egzotičnih imena“ a „u ime nauke“ postali milioneri, izražavao je čuđenje što takva imena ne obožava samo „prost svet“ već i lekari, cinično im preporučujući da i sami promene svoja imena i tako sebi obezbede „čitave kapitale“. Zahtevao je da se strancima „jednom i za uvek“ zabrani vršenje privatne lekarske prakse i tražio da se time pozabavi Savez lekarskih komora.

Na ovaj tekst reagovao je Milan Rajić u listu *Život i rad* ocenjujući da je potrebno da se izađe „iz žabokrečine naše učmale sadašnjice, čiji duh ustajalosti i mrtvila... unapred paralise svaku aktivnost“. Smatrao je da Milenkovićeve teze ostavljaju „bolan i žalostan utisak“ jer dolaze od stručnog lica, posebno osuđujući upotrebu „neukusnih“ i „providnih aluzija“ na račun Blumentalovog imena i porekla. Milenkovićevu priču o šarenim perlama ocenio je kao „neumesnu“ jer Blumental nije lažna naučna veličina, zaključujući da će domaći lekari moći nešto da nauče samo ako budu radili „sa velikim naučnim duhovima“, inače će ostati „polutani i nedoučeni ljudi“ kao i beogradski Medicinski fakultet koji „nije na onoj visini, koju bi trebao da ima“.

Napad na profesora Blumentala nastavljen je u desničarskim listovima sa ili bez pominjanja njegovog imena. Univerzitet u Beogradu je kritikovan što je „izgubio nacionalni karakter“ i što se na njemu svaki stranac „pretpostavlja nesumnjivim duhovnim i moralnim vrednostima našega naroda“. Tvrđilo se da „mi ne moramo biti ni antisemiti, ni pristalice Hitlerovih metoda u politici, pa ipak ne biti ni za to da svakoga Jevrejina koga Firer Rajha protera iz moćne, snažne i kulturne Nemačke, naš Univerzitet oberučke i kolenopriklono prima u svoje okrilje“. Insinuiralo se da je dovoljno da „jedan okretan potomak izabranog naroda“ posveti svoju knjigu nekom beogradskom profesoru pa da odmah dobije profesorsku katedru.

Priliku za konačni obračun sa profesorom Blumentalom pružilo je održavanje II Međunarodnog kongresa za borbu protiv raka održanog septembra 1936. u Briselu, na kome je on bio „glavni referent za organoterapiju raka“. Njegovo izlaganje i prezentacija preparata koji je izradio njegov tim, izazvalo je podelu među naučnicima - oduševljena odobravanja jednog i osporavanja drugog dela prisutnih. Samo mesec dana kasnije *Jugoslovensko društvo za izučavanje raka* se povodom ovog kongresa obratilo javnosti sa konstatacijom da su „nadrilekarstvo i šarlatanizam“ u slučaju raka kobni. Lekarska komora za Beograd je u svom kominičku sa godišnje skupštine ocenila da deo štampe populariše „nadrilekare“ dodajući da se ne boji „neke imaginarne konkurencije“ i stajući iza svog člana dr Jovana Mijuškovića (kasnije Nedićevog ministra zdravlja) koji je zapretio novinarima da

— Чудовиште које излази из минералне воде и оставља газирану слуз. Уствари ништа није онако како изгледа. На крају га убијају.

гп / 880 - цс

lekari znaju „svačije porodične i najintimnije tajne“, i slučajno ili ne, ponavljajući da se oni ne boje da će njihova mesta „zauzeti šarlatani“.

A onda je opet stupila na scenu čaršija. Decembra 1936. osvanuo je tekst o glasovitom naučniku, „sinu izabranog naroda“ koji je „ostavio zemlju kad je trebalo da plati porez“. Opisivalo se kako je u Beogradu sa cvećem dočekan čovek za koga je štampa „udarala na sva zvona“ da je „najveći živi naučnik sveta“. Sarkastično se dodavalo: „prokleti nemački fašizam, netrpeljiv za sve što nije arijevske izbacio je iz Nemačke i ovog gospodina, pored tolikih 'svetskih veličina' - Ajnštajna, Emil Kon-Ludviga, Ernesta Tolera... Žalosno je, zaista, kako ti Nemci ne umeju da cene svoje veličine“. Opisivalo se kako je „gospodinu“ odmah data katedra i „neograničena“ sredstva za laboratorije, a „održao je čak i jedno predavanje“ i „odmah otvorio ordinaciju“, kako je „odmah počeo sa fabricacijom lekova“ koje je „spravljala cela četa asistenata“ koje je doveo iz Nemačke kao Hitlerove „žrtve“. Navodilo se da su neki od domaćih lekara ustali protiv „gospodina“ jer su ovdašnji naučnici bolji, kako su tvrdili da su njegovi lekovi „bezvredno đubre“ a on sam „vašarski komedijaš...“. Nastavljalo se da je „gospodin“ zarađivao na lekovima preko pola miliona dinara godišnje, a „za-

— Чињеница: 1657. год. Књаз нестaje у цеви; Оно што сви Аранђеловчани и дан данас кутке поричу јесте да у цевима шкрипе Колица. А то вири!

КМ - т/х

boravio“ da plaća porez pa je kažnjen zbog utaje. „Uvređen nad tolikim nepoštovanjem 'naučnog' rada, gospodin se u ime 'nauke' uvredio, naljutio, zapretio i - odlučio da nas ostavi“. Postavljalo se pitanje „da li će gospodin pre odlaska hteti da plati dugovanu porezu“ i sarkastično dodavalo „obaška sramota koju doživimo, jer smo izašli na glas da nam se 'ne drže' naučne veličine. Nekulturna, balkanska zemlja“. Zaključivalo se da se „gospodin“ zove Ferdinand Blumental, „Jevrej in kao takav žrtva fašizma, sem toga bivši žitelj beogradski i najveći svetski 'naučnik' na polju suzbijanja bolesti raka. Zavesa se spušta - neko plače a neko se smeje“. Pisalo se o lekarima koji su se rodili „pod srećnom zvezdom tuđeg neba“ a u „znaku raka“, kojima su „kneževske vizite“ donele „milione“, ne računajući „čistu zaradu od dvesta hiljada neplaćene poreze“; o gostoprilmjivim „Balkancima“ koji su oberučke primili jednog naučnika, dali mu „ogromnu“ platu, „sjajno uređenu“ laboratoriju, pa je naučnik „radio nešto na nauči“ ali je veću pažnju posvetio svojim „trgovačkim poslovima“ i „prodajom lekova“ zaradio „milionsku sumu“ ali je „zaboravio da plati porez“ pa se „uvredio“ i napustio „ovu obećanu zemlju“; o sukobu „balkanskog mentaliteta“ sa predstavnikom „visoke“ kulture...

ODLAZAK IZ BEOGRADA

Ferdinand Blumental je podneo ostavku na mesto profesora decembra 1936. koja je stupila na snagu 1. februara 1937. U izveštaju rektoru za 1936/37. dekan fakulteta je konstatovao da je u okviru Interne propedeutičke klinike istog dana prestala da radi Ambulanta za bolesti raka.

Pod naslovom „Jedan priznati naučnik odlazi“ januara 1937. je objavljeno da profesor Blumental nije uspeo da postigne rezultate koje je želeo zbog prilika koje vladaju u pojedinim krugovima u zemlji, da je bezrazložno brutalno napadan bez mogućnosti da se brani, da su iznošene laži o njegovim „basnoslovnim“ primanjima, da je dobijao samo platu vanrednog profesora, da je u ambulanti besplatno lečio svakog bolesnika i da im je svoj preparat besplatno davao, da nikada nije vršio privatnu praksu i da poseduje uverenje od Komore da je imao pravo na konzilijarnu praksu koja nije bila velika i za koju je izvršavao sve obaveze prema poreskim vlastima. Navedeno je i da je tokom tri godine revnosno držao nastavu na fakultetu kao i da se odazivao svim pozivima iz unutrašnjosti zemlje da drži popularna predavanja. Sam Blumental je svoj odlazak obrazložio isticanjem roka za koji je biran, naglašavajući da će mu vreme provedeno u Beogradu „ostati u prijatnoj uspomeni“, posebno Fiziološki institut i Interna propedeutička klinika na kojima je uvek dobijao podršku za svoj rad. Svojim kolegama i, posebno, studentima, pozeleo je da „rasvetle još uvek veliku tajnu raka“ i da sa uspehom nastave delo koje je započeo najveći jugoslovenski naučnik na tom polju Đorđe Jovanović. 27. januara 1937. održao je poslednje predavanje studentima u slušaonici Fiziološkog instituta gde mu je jedan student u ime ostalih izrazio zahvalnost i žaljenje što više neće imati prilike da ga slušaju.

Podaci o lutanjima porodice profesora Blumentala od 1937. do 1940. su nedovoljno pouzdani. Koliko se zna, 1941. se zatekao u SSSR-u. Posle nemačkog napada na Sovjetski Savez je uhapšen. Poginuo je u vazдушnom napadu na transport zatvorenika 6. 07. 1941. na nepoznatom mestu ■

kada piše pozitivno o D. J. Danilovu. Bečković u poemi „Ćeraćemo se još“ samo pozajmljuje svoj glas kolektivu koji kazuje svoju sudbinu. Kritičar nam dalje objašnjava: Jer, ćerani i koji ćeraju, to smo mi, a Ćeranija ova je zemlja. Da li to važi i za kosmopolitske generacije vaspitavane na ljubavi, naklonosti, a ne na mržnji prema Drugom? Tragedije u srpskoj kulturi časa nema, časa ima: Ovo nije vreme heroja, pogotovo ne tragičnih (povodom Jelenkovića), mada: srpska kultura u celini vidi veliki ep kao svoj apsolutni vrhunac... savremenost kao opadanje, promašaj... ako ne baš kao izdaju. Kad ispituje status imaginacije kod Aleka Vukadinovića, on kaže da je ovaj pesnik svoj glas doveo u rezonanciju sa praglasom svog naroda, da je simbolika ovog pesnika omogućena upravo posezanjem za prajezikom, jezikom iskonski koji je, ako je ijedan jezik, bio najbliži mogućnosti da dodirne, mada ne i rasvetli, ono neizrecivo. Radojčić samo ponavlja naučenu frazu o tzv. maternjoj melodiji, ali da li ona stvarno postoji u tekstu i gde? A možda ju je još i Nastasijević izmislio? Recimo, Radomir Konstantinović piše da se Nastasijević svojim pesničkim programom, paradoksalno, najviše udaljio od melodije govora svog naroda, stigavši do jednog veštačkog jezika. Saša Radojčić ipak najviše voli da piše o nekoliko svojih omiljenih osrednjih pesnika, koji su izgleda najbliži istom takvom osećanju sveta.

Kakvu vrednost ima pojam „verzima“ koji tako često koristi ili pojmovi „istine“, „iskrenosti“, „slikovnosti“, „koherentnosti“, „melanholije“, itd? Mogu li oni biti dovoljni za vrednovanje jednog pesničkog dela? Radojčić očigledno smatra da mogu jer se na njima i zaustavlja. Kako ovaj kritičar po sopstvenim rečima demonstrira svoje visoke kriterijume? Govoreći o vojvođanskoj sceni, pesnike deli ovako: Prvu grupu čine pesnici koji u širem

CEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

LAKOĆA PROVIDNOG

Saša Radojčić, *Providni anđeli*, 2003;

Poezija, vreme buduće, 2003;

Nema ničeg, ako nisi, www.meta-fora.com, 2005.

Kritičar Saša Radojčić tautološki opisuje pevanja, isto objašnjava istim, šestari po njihovoj površini, analizira mene, navodi motive, izbegava rizične i dublje zaključke, uvide i sinteze, za skoro svakog pesnika piše da je jedan od najznačajnijih, ali mi ne vidimo vrednosni kriterijum ovog kritičara. O tome zašto da čitamo baš tog pesnika, a ne nekog drugog i šta on sve može da znači savremenom čitaocu, Radojčić ne govori dovoljno. Teze mu nekako padaju s neba, bez objašnjenja, i često prihvata floskule koje kao repovi prate pojedine pesnike. Iza obrazine objektivnosti, on nema nikakav kritičarski stav. Na primer, po Radojčiću, *iskoračivši iz vekovnog hadskog prostora srpskog pesništva, Danilov je u zamenu pružio lirsku mekotu i obilje, privatnu mitologiju provincije, sfumatičnu atmosferu i magiju muzike, deminutive i kristale, čilibar i makove, boju i svetlost...* Ovo nije negativna kritika, ovo je diletantsko ushićenje kičem koje gotovo svako nužno ispoljava

kontekstu... zauzimaju istaknuto mesto... nosioci značajnih poetičkih ideja i inovacija. Druga grupa okuplja pesnike kojima je kritika dala nagrade uvrstila ih u antologije. Treća grupa su niz solidnih pesnika... sa postojanim prisustvom... I zaključuje, najvažnije je pitanje mreže uzajamnih uticaja što bi trebalo da je uklapanje u šire nacionalno pesništvo, kao i ex-Jugoslavije i Vojvodine same. Dakle, nema nikakvih kriterijuma sem zatečenog stanja, status quo je vrhovni zakon. I svako može svugde da pripadne. Radojčić nema dublji uvid u pesnički posao, a želeo bi da i sam pripada navedenoj mreži. Zato skromno, u trećem licu, i svoju malenkost uvodi u kratak spisak najboljih pesnika devedesetih, dok kao kritičar piše setne krituljke koji ništa ne problematizuju.

Krituljak je neverovatno kratak prikaz nekog pesničkog dela, po pravilu uvek pohvalan, plošan kao diploma, frazerski, ponavlja pesnika i jedino mu je važna raspodela moći u srpskoj književnoj palanci. Neretko ovaj kritičar polazi od nagrađivanosti pesnika kao od dokaza njegove vrednosti. U krituljcima S. Radojčića se ne oseća ta *strast* na koju se on poziva, ta *služba* poeziji, niti su on i njemu slični tajno društvo koje brine o poeziji. Pre se oseća bezličnost, sterilnost i upornost u objavljivanju, dakle, oni su javno društvo koje poeziju ubija. Kao i M. Pantić, Radojčić visoko vrednuje turbo-nacionaliste krijući se iza maske fragilnog i nesigurnog govora. Evo kako Radojčić aktuelizuje poeziju Đorđa Sladoja: u njoj se bolna novija istorija srpskog naroda destilira u patnju kojoj je kroz istoriju svagda izložen

pojedinaac. Da li to poezija postaje patnja ili je izražava i da li je i to dovoljno za vrednost? Radojčić često bez mnogo obrazlaganja ovako kratko poentira ne videći sopstvenu (nacionalističku) jednostranost ili bar nejasnost. Njegov analitički govor koristi kao sintetičke proteze svaku vrstu retorike (anahronoromantičarsku, nacionalističku, akademsku, kvazikritičku, amatersku) zavisno od pesnika o kome piše. Ovde se zapravo radi o želji za pripadanjem. Kod Radojčića je sve nekako uzgredno i sve se podrazumeva, nasuprot filozofskom stavu koji uvek sumnja baš u najočiglednije.

Nepoentiranost njegovih kritika ponekad je poražavajuća. Pošto ne oseća o čemu je reč, voli da sebi postavi neko pitanje i da se onda muči sa odgovorom, ne bi li na kraju, kako-tako, zaključio nešto proizvoljno (npr. tekst *U čije ime govori pesnik?*). Vrednost je hijerarhija, ne uravnilovka. Da bi se do nje stiglo mora se razlikovati i razdvajati dobro od lošeg. To bi bio kritički govor par excellence. Radojčić piše da on nije za *zaoštavanje poetičkih odnosa* zarad *ono malo sigurnosti neophodne svakoj duhovnoj delatnosti*. Koja je to sigurnost? Ne vidim drugi odgovor osim da se radi o njegovoj ličnoj sigurnosti kao pesnika i kritičara, kao i drugih koji nas u periodici zatrpavaju diskursom isprazne kritičarske moći. Radojčić je promoter i prikazivač, ne i pravi kritičar. To su, dakle, sasvim *Providni anđeli* koji uzaludno pokušavaju da budu naša *Poezija, vreme buduće* dok im je glavni imperativ: *Nema ničeg, ako nisi* ■

ARMATURA

Piše: Srđan Nastasijević

UMRI MUŠKI U ZEMUNU

Antiheroji srpske horor svakodnevice

I dok se već pomalo zanemerali Brus Vilis jedva snalazi u ulozi analognog policijskog heroja Mekleja i njegovim putešestvijima kroz digitalni svet sajber kriminala, u zemlji Srbiji postaje sve teže i teže razaznati prave heroje od kriminalnog ološa. Budući da je naša svakodnevica ispunjena grotesknim likovima poput pukovnika Legije i njemu sličnih, filmske asocijacije na uniformu i policijsku značku u Srbiji pre bi mogle ići u pravcu kokainomanske figure *Zlog poručnika* u nezaboravnoj ulozi Harvija Kajtela, nego u pravcu pravdoljubivog i požrtvovanog (Yipikaye MotherFucker) Džona Mekleja.

Ali pošto povod za ovaj tekst nije nikakva filmska priča već gnusni i nažalost stvarni događaj koji se nedavno odigrao u Beogradu, bez daljeg odlaganja, prelazim na stvar.

Akteri pomenutog događaja, koji bi se najbliže mogao opisati kao brutalna policijska tortura, bili su dvojica uniformisanih policajaca (pozornika) i njihove žrtve - nekolicina pripitih maloletnika. Mesto događaja - plato ispred Mekdonaldsa u centru Zemuna. Vreme događaja: subota 7. jul 2007, 23h. Susret policajaca i mladića čini se sasvim slučajnim (niko nije pozvao miliciju), a do konflikta dolazi nakon kraće verbalne rasprave. Događaj prepričavam onako kako sam ga sopstvenim očima video i doživeo.

Policajac se zaleće i pesnicom udara jednog od momaka u glavu. Zatim istu radnju ponavlja još nekoliko puta. Osoba koju udara, najverovatnije je maloletnik. Mladić izgleda prestravljen, ali ne pruža nikakav otpor. U međuvremenu, drugi „organ reda“ hvata nesrećnog momka i držeći mu ruke iza leđa daje slagvort svom kolegi da nastavi sa torturom, što ovaj naravno i čini. Posle nekoliko teških udaraca u glavu, momak pada na pločnik a nezvezreni pripadnik MUP-a nastavlja da se izivljava sada već šutirajući ga nogama i udarajući pendrekom. Kolega mu se pridružuje u brutalnom izivljavanju. Nakon bezazlene primedbe jednog od momaka iz grupe i poziva upućenog policajcima da „prestanu da biju njihovog prijatelja“, jedan od antiheroja ovog reality horora, okreće glavu prema mladiću, i ubrzanim korakom kreće ka njemu. Tup udarac pesnicom u glavu, pa još jedan. Policajac je razjaren i van sebe. I dok dečko pokušava da se skloni i nekako zaštititi od udaraca svog mučitelja, na opšte zaprepašćenje svih prisutnih, činovnik sa dozvolom za maltretiranje izvadio je svoj pištolj. Uхватivši oružje za cev, u stilu najokorelijih pljačkaša i razbojnika, krenuo je ka prestravljenom mladiću. Posle nekoliko udaraca drškom pištolja jasno se mogao čuti i zvuk repetiranja!!! Pripadnik MUP-a Srbije je nišanio prema svojoj žrtvi u trenutku kada je nekolicina okupljenih i revoltiranih građana smogla hrabrosti da stane u zaštitu žrtve torture.

Pravi heroji ove drame, bili su naravno obični (Beo)građani jer su se svojom hrabrošću i snagom građanskog autoriteta suprotstavili ogoljenoj samovlasti, bahatosti i sili. Problem, međutim, leži u činjenici da se najveći broj slučajeva policijske torture odigrava daleko od očiju javnosti. Iako novi srpski Ustav veoma jasno i izričito propisuje da je „ljudsko dostojanstvo neprikosnoveno i da su svi dužni da ga poštuju i štite“, kao i da „niko ne može biti izložen mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju“ svakome je jasno da je ovde reč o najobičnijoj simulaciji građanskog društva te da za najveći broj slučajeva policijske brutalnosti javnost nikada ne sazna. Prazne ustavne

— У овом делу, Јовановић млади, уводи нас у лик новог члана секте, кроз чији наиван карактер доживљавамо ужас и задовољства.

27055003105111

proklamacije u društvu koje nije do kraja raskrstilo sa dilemom poput one da li vlast proizilazi iz narodnog tj. građanskog suvereniteta ili pak izvire iz mračnih dubina nacionalne pseudo-mitologije, više su nego beskorisne.

Ali vratimo se za čas uniformisanim herojima i antiherojima velikog filmskog platna, sa početka teksta. Osobnost filma kao umetnosti oduvek je ležala u njegovoj moći da rekonstruiše postojeću i izmišlja paralelnu stvarnost, da oživljava likove i omogućiti nam da se poistovetimo i pročistimo. Film, između ostalog, ima i tu sposobnost da oživljavajući likove i priče problematizuje neka od univerzalnih moralnih pitanja, da bude magično ogledalo vremena i društva u kome nastaje. Kulturni film *Serpiko*, sa još jednim policajcem kao glavnim junakom, snimljen je prema istinitom događaju, otvorivši pitanje korupcije u njujorškoj policiji, dok je film o ozloglašanom antiheroju, *Zlom poručniku*, problematizovao pitanje zloupotrebe policijskog autoriteta, ali i načevo većitu temu ambivalentnosti ljudske prirode kao i temu pokajanja i preobražaja.

Srpska savremena kinematografija, sa druge strane, ili čemerani i ničim izazvani pseudo-žanr poznatiji kao *domaći film*, gotovo da nije u stanju da problematizuje niti jednu ozbiljniju i društveno-relevantnu temu iz naše svakodnevice. Glavni junaci srpskih filmova po pravilu nisu prljavi policajci ili ratni zločinci, brutalni zatvorski čuvari ili perverzni profesori, jer suočiti se sa ogoljenim likom antiheroja, kako onog u nama tako i u onom Drugome, nikada nije bilo lako. Međutim, upravo ova vrsta katarze čini se preko potrebna srpskom društvu.

U iščekivanju rođenja prvog autentičnog institucionalnog antiheroja na domaćem filmskom platnu, čije bi pojavljivanje trebalo da označi buđenje srpske kinematografije iz duboke kome ne-refleksivnosti, a srpsko društvo približi putu katarze, pronađite i poslušajte novi album anarho-pank-kantri umetnika Mischief Brew-a pod nazivom „Songs from under the sink“ i saznajte zašto biti građanin znači uvek stajati uspravno ■

BETONJERKA
POLUMESECA

Kod nas je ljubav prema Guči duboko ukorenjena. Još od ratnih truba.

Goran Dokna

Piše: Saša Ćirić

KOSOVO - KRETENSKI TRIANGL

(a capella, u kapeli)

KAKVO JE STANJE NA TABELI, KAKVO JE ČIJE PROLAZNO VREME AT THE MOMENT?

Kladioničari su konsternirani ali na nogama: navodnim projektilom spolja nokautiran je Golijat. Finac se pokunjeno odgogao kući, plan o nadziranoj nezavisnosti ritualno i u slast, stavku po stavku, progutao je ministar za Kosovo, Žan Luj Popje novog svetskog poretka. Iljušin je oganj naše osame polio sa 40 tona tečnog ohrabrenja - bratskoj majčici sa Istoka ponizno&sladostrasno je ponuđena grbača za novu hladnoratovsku fuziju. Ipak, kladioničari su mirni. Niko se nije kladio na pomahnitalog luzera, niti će.

Jer berzom gospodare krvoloci JFK-a, vojna industrija i teksaska hegemonija kojoj ni „oružje za masovno uništenje“ ni „globalne terorističke pretnje“ nisu više potrebni kao opravdanje. Sila je silna tek kad se pokaže i nametne, kada svi izvršavaju njene naloge. U aroganciji, podaništvu patuljastih saveznika i kratkovidnoj bezobzirnosti, mamuza se istorija i čeka vlastiti krah. Ili detantna izmena kursa.

Albanska vlast na svetom komadu Zemlje već skoro deceniju sve resurse bacila je na jednu kartu: independencija ili smrt. Nema novog goriva - ostao je sveopšti ustanak i suicid za slavu. Suviše se čekalo, još od ilirskih vremena. Čas je kucnuo: uzmi ili ostavi, ali ne reci da sve je bilo uzalud.

DA VIDIMO, ŠTA KO NUDI?

- Ko nudi izgradnju građanskog, sekularnog, modernog, realno multietničkog društva na Kosovu? Svi, odnosno niko.
- Ko nudi bolje obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, bolji položaj žena, bolesnih i nemoćnih, lica sa posebnim potrebama, više posla, strana ulaganja, perspektivniji život? Svi, odnosno niko.
- Ko se zalaže za smanjivanje tenzija i prevazilaženje podela, povratak raseljenih, kažnjavanje zločina, osudu odgovornih, ekonomsku i kulturnu saradnju? Svi, odnosno niko.

ZAŠTO SU JAKI NA JEZIKU A SA FIGOM U DŽEPU?

Zato što im je status jedina važna stvar. Ko će crtati mape, čija će se zastava vioriti i na kojem jarbolu, hoće li biti dve ili jedna stolica i u kojim međunarodnim organizacijama. Rešenja za svakodnevni život će pasti s neba, samo kad se reši status, zadržli ili proglaši Kosovo našim, jedino našim.

U ČEMU SE RAZLIKUJU SRPSKA I ALBANSKA STRANA?

Srpska Vlada pristaje da Kosovo bude država, ali insistira da se ne zove država niti da ga iko prizna kao državu. Albanska strana insistira da Kosovo bude država, i pre svega država, i ne pristaje ni na šta drugo.

Srpski predlog je „daj šta daš“, nameran da ostvari maksimum svojih interesa u apsolutnom minimumu opcija koje se nude. Albanski je jednostavan. I maksimum i minimum su jedno. Čekao si dugo i trpeo si mnogo - uzmi sve, jer sve ispod toga je ništa.

Čak i ako je lukavstvo, srpski predlog je neočekivano suptilan. On podrazumeva prefinjenu glumu političara i razumevanje biračkih statista: to što je naše na mapi za vremensku prognozu, nije naše niti će ikada biti, ali mi smo zadovoljni što je i toliko naše i pravićemo se da je naše sasvim i u punoj meri naše administra-

tivne uprave. Albanskim političarima ne treba teatar, oni stvaraju istoriju. „Jo negociet“ zvonu kao „No pasaran“, dok prognoze o mogućim sukobima odišu žanrom ratnih priprema i zastrašivanja. Francusko klasično pozorište naspram pučkog romantičarskog teatra života.

ŠTA NAS ČEKA?

Iza produžene agonije neiskrenih pregovora i šatli diplomatije Kontakt grupe, uslediće američka brutalna jednostranost. Srpsku nespremnost da se pomiri sa realnošću zameniče ogorčenost i frustracije, albansku strepnju i nepopustljivu isključivost - sirotinjski trijumfalizam. Upokojena južnoslovenska utopija biće najzad demontrirana do atoma. Ostaće tek užagreni pogledi ka bedemima Šengenskog carstva, koje baulja zabavljeno traženjem jedinstvenog predloga Ustava, smanjenjem nezaposlenosti i mržnje/distance prema emigrantima, zbunjeno socijalnim disproporcijama i stepenom kulturnih razlika između starih i novih članica.

Srbiju čeka ludilo izgubljenog identiteta, traže sna o neostvorenoj imperijalnoj sili u regionu, dezorijentisano društvo poraženih krivaca sa vladajućom političkom elitom nespremnom za dan posle nezavisnosti Kosova. Jedino što je gore od poraza u novoj Kosovskoj bici jeste političko-kafanska dreka i lelek o nepravdi, izdaji, zloj kobi istorije; vera u konačnu pobedu, kad-tad ■

VREME SMRTI I RAZONODE

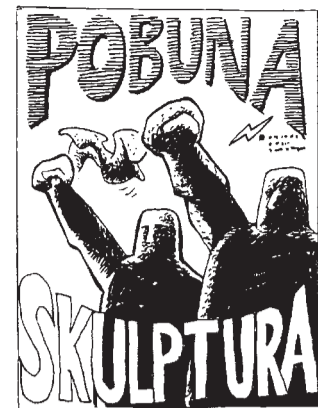
Piše: Tomislav Marković

SIMPATY FOR THE AMFILOHIJE

(Amfilohije Radović & Rolling Bones, s debi-albuma *It's Only Money & Power, But I Like It*)

Dozvolite da se predstavim
Radović, Amfilohije Radović
Ali to nije moje pravo ime
Ja sam čovek bogatstva i moći
Ja sam Božji gnev na zemlji
Agire je za mene malo dete
Već dugo sam ovde, u dolini plača
Kuju natapam tuđim suzama
Uvukao sam se u mnoge duše
Ispunio sam mnoga srca mržnjom
Neka kucaju u ritmu koračnice
Ali moja misija još nije završena
Bio sam tu i kada je Sloba
Imao svojih pet minuta
Stavio sam kamu u desnicu Izabranog
Od Boga i od naroda serbskog, najstarijeg
Blagoslovljeno sečivo, poštropljeno svetom vodicom
Paralo je neverničke utrobe
U novom krstaškom pohodu
Osveta je moja, ali On će je izvršiti
Pleased to meet you
Hope you guess my name, oh yeah
But what's puzzling you
Is the nature of my game, oh yeah (woo woo, woo woo)
Vukao sam se kao prebijeni pas
Kada je došlo vreme za promene
Čamio sam u keliji sa 5 zvezdica
Zagledan u pupak prebira
Brojanicu sa mrtvačkim glavama
Bira sigurnu ruku za snajper

Čekao sam svoj čas
Najzad, suknuo je otrov iz Zmijjinog zuba
Pravo u srce promena, precizan kao Božja promisao
Tekućina spravljena u mojim retortama
Tokom nadgrobija, dok sam bljuvao
Mržnju po strvini, nešto se u meni smejal
Možda Kezilo, možda neki drugi podstanar
Grohot se orio u moždanim vijugama
Plavio svaku ćeliju trošnog tela
Smeh je izbijao kroz pore poput znoja
Talasi slanog smeha zapljuskivali su hram
Na *lađi spasenja* davljenici su disali na škrg
Kamere ništa nisu zabeležile
Pleased to meet you
Hope you guess my name, oh yeah
But what's puzzling you
Is the nature of my game, oh yeah (woo woo, woo woo)
Vikao sam: „Ko je ubio Zorana?“
Mada smo to učinili vi i ja
Igrao sam kazačok na svežim humkama
Izvodio striptiz uvijajući se oko krstača
Pokazivao pukovničke epolete istetovirane na ramenima
Molim vas, dozvolite da se predstavim
Ja sam čovek bogatstva i moći
Postavio sam zamke za naivne i nevoljne
Neka ostave svaku nadu i dođu u moju jazbinu
Pleased to meet you...
Svaki pandur je lopov
A svaki ratnik svetac
Par - nepar, crno - belo
Zovi me prosto Nepomenik
Ali ne izgovaraj moje ime ni u snu
Jer dolazim sigurno kao Fredi Kruger
Surfujući na talasu žileta
Ako me sretnoš na ulici
Videćeš dva voda vojske, čitavu legiju
Upravo pristigli iz Gadarinskog jezera

— Momo Kapor. Dugo godina spaljivan rukopis, zabranu — van od strane mnogih režima, sada prvi put objavljen: Arhivovana hronika radnog vremena prehranbrenih prodavnica 1952–1956! Dokumentarna сведочења о усењима 1952–1960! Дијаграми водостаја између два рата 1952–1956!
МК—'52-'56/'52-60/'52-'56.

Tamo je pokušao da me udavi onaj ludak
Ali sam mu brzo došao glave
Kad me sretnoš, celivaj mi ruku
Pokloni se Božjem izaslaniku
Daću ti kap crne blagodati
Urezaću ti se britvom u sećanje
Pamtićeš me po zlu
Pleased to meet you...
A sada mi reci kako se zovem
Da li pogadaš moje pravo ime
Reci mi brzo kako se zovem
Ili ćeš ćutati zauvek ■

— Карлхагенрофт је делом „Мајмун“ задужио светску културу. Бестселер који надраста Жанр Лаури Нову димензију људској мисли. Мајмун коље све редом.
20.4.1997/0

BLOK BR. V IDEMO DALJE

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

POPOVIĆ PERIŠIĆ, NADA

POPOVIĆ PERIŠIĆ, Nada (Pirot, 1946), *apolitična* postfeministkinja, političarka, ministarka kulture, dekanica Fakulteta za medije i komunikacije na Univerzitetu „Singidunum“. Diplomirala je na Filozofskom i Filološkom fakultetu u Beogradu, doktorirala u Zagrebu sa temom „Žensko pismo“ (prva žena iz Srbije koja je doktorirala sa ovom temom). Studirala je i u Parizu, u klasi Rolana Barta. U politiku je ušla početkom devedesetih, učlanivši se u *falokratski* SPS. Od 1992. do 1994. obavlja dužnost potpredsednice Skupštine grada Beograda, a potom postaje ministarka kulture u vladi Mirka Marjanovića (1994–1998) i predsednica Upravnog odbora RTS-a. Kao ministarka, pokreće pompeznu i skupu marketinšku kampanju „Lepše je sa kulturom“ uz pomoć Dragana Sakana, brojnih beogradskih intelektualaca i državne televizije, a *srebreničku i dejtonsku* 1995. proglašava *godinom kulture*. Kampanja je bila neuspeli pokušaj da se bez promene političko-ekonomskog sistema, emitovanjem TV spotova i reklamnim bilbordima kulturno prevaspita narod koji je masovno uživao u zvucima turbo-folka. Uprkos klasičnoj i rok muzici, za koju je filter RTS-a postao donekle propustljiviji, najveći medijski događaj 1995. bila je Cecina udaja za Arkana, dok se u večernjim časovima, svake nedelje, pučanstvo opuštalo uz TV seriju „Policajac sa Petlovog brda“, čiji je autor bio ministarkin suprug Predrag Perišić. U vreme njenog mandata, dogodio se i građanski protest koji je RTS preko svojih lažnih anketa predstavio kao veliku smetnju za građane, dok je studente reprezentovao na skali od „profašista“ do „zavedene dece“, ističući Vojislava Šešelja kao jedinu opoziciju. Istovremeno, gušeni su nezavisni mediji. Najeklatantniji primer je nasrtaj Miloševićevog režima na Radio B92, zbog čega teoretičar Novica Milić upućuje ministarki javno protestno pismo. Ime Nade Popović Perišić se nalazi i na listi SPS-ovih funkcionera kojima je Beobanka dodelila kredite po zvaničnom deviznom kursu, višestruko nižem od realnog. Oktobarski prevrat 2000. godine, zatekao ju je na dužnosti ambasadorke SRJ u sedištu UNESCO-a i direktorke Jugoslovenskog kulturnog centra u Parizu. Nakon toga, ona počinje da radi na sopstvenoj tranziciji. Zahvaljujući pesnikinji Radmili Lazić (o kojoj je pisala krajem osamdesetih), njena knjiga *Literatura kao zavođenje* doživljava svoje drugo izdanje u Prosveti 2004. Iste godine, upravo posredovanjem Novice Milića, rehabilitacija se okončava njenim javnim nastupom na skupu o Žaku Deridi u Beogradu. Godinu dana kasnije, profesor Milić postaje predavač na *singidunumskom* Fakultetu za medije i komunikacije, dok beogradska štampa spekulise o mogućem povratku Nade Popović Perišić u vrh SPS-a, čiju knjižicu nikada nije vratila ■